

В старих палатах

Надія Кибальчич

Паоло Порта рішив переїхати на зиму до стародавнього міста N. і оселитися в будинку, що дістався йому від покійного дідового брата Бенедетто Порта.

Того будинку він ніколи не бачив, бо ніколи не був у N. У нього було чимало маєтків у різних провінціях і чимало будинків по різних містах. Свого діда, Бенедетто Порта, від котрого йому зосталась величезна спадщина в додачу до великої спадщини по батькові, він бачив тільки раз. Тоді він був ще підлітком. Дід справив на нього дуже неприємне вражіння: то був завсіди ласкавий, навіть підлесливий добродій, але хлопцеві чогось здавалось, що він, напевне, лихий та немилосердний. Казали, ніби він придбав своє величезне багатство потайним лихварством.

Вже немолодим, він став коханцем сіньори Марії Дольчепане, жінки офіцера. Коли її чоловік поїхав на війну, вона оселилася в N. у будинку Бенедетто Порта, розкошувала та розважалася, а чоловікові слала ласкаві та жалібні листи. Через кілька місяців слуги знайшли Марію Дольчепане та Бенедетто Порта неживими. Ніхто не міг зрозуміти цієї події. Знаючи вдачу обох і всі обставини, ніхто не припускав, щоб це було самогубство. Нічого схожого на злочинство теж не було. Коштовні речі лежали на своїх місцях, в кишенях Порта було повно грошей.

Оце все, що чув Паоло Порта про смерть свого нерідного діда.

Коли Паоло Порта приїхав у місто N. обдивитися будинок, то побачив, що то був не будинок, а стародавні шляхетні палати. Збудовані вони були на три поверхи з масивного темного каміння. Навкруг була широка кам'яна призьба, щоб було на чому сидіти слугам гостей, в мури були вкручені важкі залізні кільця, в ознаку того, що палати належали шляхетському роду, а на рогах були приковані залізні ліхтарні чудової роботи.

Палати були могутні і гордовиті, але сумні. Ті, що там жили у протязі кількох віків, віддали їм частину своїх думок, свого горя та мрій і оживотворили їх таємним життям. Старі палати жили, як живуть старі листи та книги, котрих ніколи не покидає дух тих, що над ними думали.

В перших двох поверхах містилися урядові інституції, третій стояв замкнений. Видно, давно там не жили. Паоло дорікнув управителеві, що він не наймав той поверх. Управитель відказав, що ніхто не хоче мешкати в тих покоях, бо там жили останні з роду Кастелло, котрим належали колись палати, а згодом там жила сіньора Марія Дольчепане, з котрою там же сталася страшна загадкова подія.

Це здалося Паоло дурницею. Хіба у інших будинках не трапляються подібні події і хіба від цього вони лишаються навіки порожніми?

Управитель щось пробурмотів про погану славу, але Паоло не став його слухати.

Він добре обдивився покої, звелів дещо переробити та причепурити, але взагалі не дуже поновляти, щоб не нищити старовини.

Покої були високі та просторі, на стелях виднілися прекрасні фрески з мітольогічних сюжетів, меблі були стильні та красиві. З вікон виднілася шумлива та рухлива вулиця, в покоях було багато сонця. Але вони чогось здавалися темними і там завсіди стояла чудна тиша, яку не могли розігнати ні шум з ulиці, ні присутність людей. Напроти палат, через ulицю, була стара темна кам'яна церква з високою готичною дзвіницею. Коли на ній дзвонили, низький величний дзвін розходився навколо і проникав у покої. І, здавалось, це був єдиний звук, що досягав туди, бо дзвіниця мала з палатами щось спільне в минулому, щось спільне з тим життям, що лишалося в мовчазних покоях. Коли Паоло ходив ними, то почував себе так, ніби силоміць увійшов у чужі покої, де минало невідоме і незнане життя таємничих істот.

Паоло почав розпитувати управителя, яким чином ці шляхетські палати опинилися у Бенедетто Порта, котрий не був шляхетського роду. Той сказав, що дід узяв їх за борги у Андре Кастелло, який був останнім зі славного стародавнього роду і якого розстріляли у 1821 році за участь у повстанні. Після нього zostалися жінка та дитина, але й вони незабаром повмирали. Рід Кастелло скінчився.

Через місяць Паоло Порта з жінкою та молодого донькою переїхав до міста N.

Незважаючи на те, що в покоях крутилось чимало людей, там було все таки мовчазно та самотньо. Коли траплялось, що хто-небудь лишався сам у покої, тому завсіди здавалось, ніби навколо чується якесь шепотіння, якийсь далекий-далекий відгомін, мов у палатах навіки zostався відгомін тих голосів, що там лунали колись.

Це чули всі, хоч ніхто не цікавився минулим і мало хто знав про нього. Окрім того, часто почувалося, ніби там є хтось такий, кого не видно. І здавалось, що той хтось не добрий, не байдужий, а злий, та що він завсіди може несподівано стати видимим... Часами це почуття було дуже виразне, особливо вечорами, в самоті.

Слуги казали, що там сумно, навіть страшно жити, хоч вони самі не знали чого.

Але увечері, коли урядові інституції зачинялися, коли там, десь у загублених поміж великими покоями комірчинах лишалися самі старі мовчазні сторожі, палати обхоплювали така тиша і такий сум, ніби вони були домовиною минулого.

Дружина Паоло Елена, хора і ніжна жінка, иноді почувала таку безобмежну і невимовну тугу, якої досі не могла собі уявити вона, котра ціле життя була щасливою... Мов чиясь чужа туга входила в її душу...

Иноді, блукаючи вечорами по покоях, вона заходила в останній, що був на лівому розі палати. І завсіди їй здавалось, що там хтось плаче, і хоча ніби нічого й не чула, а все таки так здавалось. Несвідомо вона пильно оглядалася навколо. Потім підходила до вікна і дивилася вниз на ulицю. Там шуміла юрба, сяяли вогні, пропливали осяяні трамваї. А просто перед вікнами струнко рисувався проти вечірнього неба чорний силует дзвіниці.

Тоді Елені здавалось, що то не вона, а якась иньша стоїть біля вікна, якась не ця, а иньша юрба шумить унизу... І як колись, так і тепер чорніє струнка дзвіниця, як колись, так і тепер підіймає до неба людські жадібні питання та благання, не даючи людям ніякої відповіді...

Одного разу старий, трохи не столітній сторож другого поверху оповів те, що почув від батька – як з вікна того покою дивилася Джулія Кастелло, коли її чоловіка вели на смерть.

Однієї ночі Єлена прокинулась від почуття, що в покої є хтось чужий. Вона вся похолола і одразу не могла ворухнутись. Вона чула, як хтось вийшов у сусідній pokій, а відтіль одімкнув двері у салю, у котрій, як казали, 1821 року збирались повстанці на раду.

Єлена розбудила чоловіка, він нашвидку одягся і, узявши в одну руку револьвера, а в другу свічку, пішов обдивитись помешкання. Двері у салю були одчинені. Там було дуже мало меблів, а тому ніде було сховатися. Паоло нікого не бачив, але чув, що там хтось є... здавалося, ніби щось наближається, ніби от-от щось стане видимим.

Паоло зробилось так моторошно, що він швидше вийшов з салі і замкнув за собою двері.

Всю ніч він не міг заснути. Все йому уявлялася та велика саля, ледве освітлена тьмяним світлом свічки. На білих стінах чорніють чотирикутні продовжасті портрети та образи, під ними стояли чорні дубові невисокі кріселка, від півтемряви мальована стеля здається зовсім чорною та глибокою... І чогось так страшно, так страшно, що аж серце завмирає... Такого безобмежного і незрозумілого жаху Паоло ніколи не відчував.

Другого дня увечері пани сіли до столу. Слуги, подаючи вечерю, метушились. На столі стояли високі лампи і ясно освітлювали їдальню.

Раптом здригнулось і забряжчало вікно.

– Вітер зірвався, – зауважив Паоло і звелів слугі Енріко зачинити віконницю.

Енріко одчинив вікно, вихилився і потім, зачиняючи віконницю, вимовив:

– Тиша, сіньоре. Вітру немає...

У друге вікно наче б хто постукав...

Слуги зупинилися, мов вкопані, зглянулися між собою і поблідли.

– Може, це воно, – сказав один.

– Старий Альберто казав, що завсіди так починається, – відказав другий.

Полум'я в лампах здригнулося і стало тьмяним; в їдальні потемніло, наче якась темрява з окола входила і наповняла її. Далі стало зовсім темно. Слуги зчинили крик і заметушилися. Через мить вони кинулись по сходах на вулицю, стали там кричати, а хтось не знати чого побіг і покликав карабінерів, які зараз і прибули. Карабінери, слуги та сіньори, що і собі спустилися вниз, пішли нагору. Чимала юрба цікавих добивалася в надвірні двері. Ніхто ще не знав, що сталося, але всі були певні, що нещастя.

Коли розгніваний, стурбований і трохи засоромлений Паоло з'ясував карабінерам, що у нього тільки були пригасли лампи і що з цього приводу слуги не знають чого вчинили галас, карабінери для порядку схотіли таки оглянути їдальню. Слуги взяли другі лампи, засвітили і понесли перед ними. У їдальні вони поставили світло на столі біля пригаслих ламп. Полум'я в нових затремтіло і раптом погасло. Слуги і карабінери, опинившись в темряві, страшенно перелякалися. В сусідній pokій були одчинені двері; там світилося, і купчилися люди, а в їдальні наче посліпли і кидалися сюди та туди, не

знаходячи виходу. Нарешті вони натрапили на двері і вибігли. Останній, вибігаючи, не знав для чого зачинив за собою двері і замкнув їх на ключ.

Знову зчинилося метушіння, знову всі кинулись бігти униз по сходах разом з карабінерами. На улиці ці останні схаменулися і засоромлені вернулися нагору. Ідучи, вони зауважили, що одного з них нема, але подумали, що він забіг куди далі, або сховався, щоб не йти з ними.

Слуги знову засвітили нові лампи, і карабінери цього разу вже самі внесли їх у їдальню. Ледве вони туди вступили, як полум'я у лампах піднялося, витяглося огневими язиками і освітило червонястим світлом увесь pokій.

Карабінери побачили, що там все порубано, а один з їхніх товаришів, той, котрого бракувало, лежав долі неживий. На його обличчі відбивався нелюдський жах, в руці він затискував оголену шаблю.

- Се вже п'ятий... - тихо сказав старий Альберто, сторож з першого поверху. - Сіньор Бенодетто, сіньора Марія, Пьетро Лаванія, що ц ь о м у не доймав віри і перебувши навмисне тут ніч, збожеволів, Енрікетта, моя небога, котра приходила сюди журитися і плакати, коли їй зрадив Антоніо Ерба, потім кинулася з вікна та розбилася на смерть, і от цей карабінер. В о н и не хочуть, щоб після них хто тут жив...

Труп винесли, а pokій замкнули. Паоло з родиною та слугами переїхав до отелю.

Про сю чудну подію багато говорили в місті та писали у часописах.

З того часу на третьому поверсі ніхто не живе.

1821 року в N. готувалися до повстання.

В палатах Кастелло на третьому поверсі щоночі збиралися повстанці на раду.

Андре Кастелло і його дружина Джулія були дуже багаті і все своє багатство віддавали на визволення рідного краю.

Тоді людей, котрі збиралися взяти участь у повстанні, було багато, але зброї бракувало, бо треба було на неї великих коштів.

Андреа та інші провідці не знали, що робити. Треба було швидше підняти повстання поки вороги не дізналися та не приготувалися, або просто не позабирали повстанців по одному. Але ж без зброї нічого не можна було почати.

Поміж прихильниками визволення були багаті маркізи, графи та негоціанти, але вони нічого не давали, або давали дуже мало, або тільки обіцяли. Так само мало давали і багаті панії, щирі патріотки, що не вагалися виконувати найнебезпечніші доручення і не спиняли своїх чоловіків та синів брати участь у змові.

Батажки все робили, аби здобути потрібної зброї. Андреа і Джулія віддали всі свої гроші, продавали всі дорогі речі, меблі, масток, образи, статуї, залишали собі тільки те, з чим було зв'язано багато спогадів. Нарешті, коли негайно треба було грошей, вони заставили палати одному зі своїх знайомих Бенедетто Порта, аби тільки швидше одержати потрібну суму.

Властиво Кастелло вже нічого не мали, але про це не думали, бо думали тільки про визволення країни.

Поки збирали зброю, стало відомо, що вороги починають здогадуватися. Треба було

зараз підняти повстання, хоч і не все ще було готове. Краще було загинути в бою з надією на перемогу, ніж дістатися ворогові вдома неоружним.

Одного разу до схід сонця, коли ulиці були ще сірі і тихі, звідусіль стали виходити озброєні люди та прямувати до найбільшого у місті майдану. Ще там їх не багато зібралося, як з бокових ulиць показалися жовніри і через кілька хвилин всіх обступили. Повстанців було мало, вони не встигли ще зібратися до купи, а деякі з них ледве вміли орудувати зброєю. На них насунулися суцільні лави жовнірів зі списками.

Почався безладний бій, або краще сказати, різанина. Багато повстанців було убито, решту узято в полон. З жовнірів було трьох убито і кількох поранено. Коли вони одбирали зброю у бранців, то били їх, лаяли найпоганішими словами і знущалися як тільки могли. Потім їм поскручували руки за спиною і, б'ючи рушницями, погнали до фортеці.

До фортеці дорога вела поуз палати Кастелло. Андреа вийшов з дому ще з вечора і попрощався з жінкою та дитиною так, мов прощався у останнє, навіки.

З самого вечора Джулія не одходила від вікна. Перед сходом сонця вона почула, що стали палити з рушниць. Потім затихло. Через який час почулося, що від майдану йде багато людей. Вели бранців.

Джулія зараз уледіла поміж ними Андреа.

У в'язниці повстанців катували. Джулія це знала. Вона кидалась до всіх урядовців, щоб як-небудь полегшити долю чоловіка, але все було даремне. Якби не дитина, вона б убила кого з ворогів. Коли верталася додому, на неї находив такий одчай, що вона сльозами, як кров'ю, сходила. Вона падала навколішки перед образом Мадонни і молилася, благаючи порятунку коханому. Знаючи чим скінчиться суд, вона хотіла передати Андре отруту, щоб визволити його принаймні від катування. Але се їй не вдалося і йому довелося терпіти всю муку до краю.

Через кілька днів відбулася формальність військового суду. Перед початком судді одслужили молебень і побожно помолилися, а тоді вже зі спокійною совістю багатьох засудили на смерть. Звичайно, між засудженими був і Андре. Перед судом і на суді він тільки про те і думав, щоб визволити інших і, дякуючи йому, кількох було визволено, а кількох легше покарано.

Коли мали вести приречених на смерть, полковник звелів їм йти тією вулицею, де були палати Кастелло. Офіцер йому про це нагадав.

– Самої тільки смертної кари буде мало для тієї собаки. Ведіть його поуз. Нехай ще трошки помучиться, – відказав полковник.

Закованого в кайдани Андреа разом з іншими повели поуз його дім. Джулія з дитиною стояла біля вікна.

Бряжчали ланцюги... важко та рівно ступали жовніри... Джулія востаннє глянула в очі Андреа.

Помалу брязкіт і хода затихли. Через чверть години почулось, як вдарили з рушниць. Тоді Джулії стало легше і вона одійшла од вікна. Дитина давно плакала і виривалася з рук, але вони наче закликали і мати нічого не чула й не бачила.

Кілька часу Джулія була мов не при собі. Вона жадала заподіяти собі смерть, але мусіла жити для дитини.

Одразу ж вона опинилась в тяжких матеріальних умовах. Позаяк не могла вернути позики, Бенедетто Порто звелів їй виїхати з палат, які ставали його власністю.

Звідусіль з'являлися якісь люди, що їй собі претендували на решту майна нещасної жінки. Їй було не до того, щоб пригадувати, чи мають вони рацію, чи ні. Вони обпали її, неначе лихі голодні собаки, виривали у неї все, навіть зовсім непотрібне, аби тільки одібрати, а там хоч і кинути геть.

Забрали ліжко, одягу, навіть дитячу білизну та цяцьки. Ніхто з давніх товаришів не став Джулії у пригоді ні грошима, ні порадою. Не обізвалися їй ті, що, дякуючи Андреа, zostалися на волі. Хто не знав, кому було байдуже, інші боялися скомпрометувати себе, помагаючи вдові покараного.

Джулія найняла собі хатинку на шостому поверсі під самою покрівлею. З коштовних речей у неї zostалися хрестик і сережки покійної матері та перстень Андреа.

Вона стала шукати заробітку. Могла вчити французької, німецької та англійської мови, а також вміла дуже гарно малювати і вишивати. Але заробітку не знаходилося. Продала хрестик, потім сережки і нарешті перстень; потратила все, що дали за них, а роботи все таки не було.

Сама вона вже ледве ходила, дитина теж голодувала. Власник будинку прислав їй сказати, щоб вона або заплатила, або вибиралась.

Небо вкривали сиві одноманітні хмари. Важкі каламутні хвилі йшли з простору до берега і верталися назад з одноманітним сухим цокотінням, тягнучи за собою дрібні камінці.

Джулія зупинилася перед хвилями. Вони приходили дуже поволі: оце прийде одна, важка, непрозора, вдариться на берег і одкинеться назад, через хвилину на просторі встає друга і поволі насуває на берег... І так без краю, рівно, одноманітно...

Джулія з дитиною увійшла в море. Вода досягла до колін, коли насунула важка висока хвиля, кинула на камінь і почала затягати на широке.

Ще тільки Джулія наблизилася до моря, як з рибальських хат побачили її і вгадали, що вона надумала. Рибалки вибігли і врятували.

Її та дитину непритомними одвезли у лікарню, де Джулія цілий місяць лежала хвора. Дитині ж нічого не сталося.

Коли Джулія очуняла, її одвезли в тюрму за те, що вона хотіла відібрати життя своїй дитині. Суд, однаке, її виправдав. Процес вийшов досить голосний і звернув на неї увагу громадськості. Після нього їй зібрали невеличку суму і знайшли роботу.

Через кілька місяців прийшла до неї одна сіньора, жінка офіцера, Марія Дольчепане, і принесла вишити сукню. Ціну вона дала дуже малу, але Джулія не вміла торгуватися і завсіди брала те, що їй давали. Марії Дольчепане це дуже вподобалося, і вона поставилася до Джулії з симпатією. Навіть сказала, що в душі шанує пам'ять замордованих героїв.

Коли вишивання було готове, Джулія однесла його сіньорі Дольчепане, але та другого ж дня прийшла і попрохала зовсім переробити вишите.

Позаяк вишивання не можна було переробити, Джулія купила на свої гроші тканини і вишила иньший узір. Коли і ся робота була готова, Марія Дольчепане сказала, що вона уявляла той узір зовсім иньшим на тканині і що їй він не до вподоби. Прохала знову дещо переробити.

Вона відказалася, Марія мовчки глянула на неї лихими очима, взяла вишивання і, не подаючи руки, пішла геть, як ідуть сердиті панії від швачки, що не вгодила їм.

Більш вона не приходила до Джулії і не кланялась їй на вулиці, але з таким завзяттям почала одбивати у неї заробіток, мовби вона була її найлютішим ворогом, якого жадала довести до голодної смерті.

Ніколи добра людина не покладе стільки праці для доброго вчинку, скільки лиха для лихого. Марія Дольчепане не лінувалася чинити зло сіньорі, не забуваючи раз-у-раз скрізь казати про Джулію найгірше. Вона вмовляла знайомих не давати їй роботи, бо вона тільки псує матеріял та що іноземних мов вона зовсім не знає. Коли вона говорила про Джулію, на неї находило справжнє надхнення. Раз вона сказала, що по її думці Джулія часом буває така чудна, мов п'яна... Вона щиро обурювалася і дивувалася, що інтелігентна пані хорошого роду могла дійти до такого. Вона не знаходила їй оправдання і казала, що їй стало зрозуміло, чого Джулія тоді опинилася в морі з дитиною...

Патріотам вона розказувала, що Джулія має зовсім иньші погляди, ніж її чоловік і, що дуже можливо, тоді вороги через неї довідалися про майбутнє повстання. Власне, вона їй одного разу майже призналася, що воно було так... Марія обурювалася і дивувалася...

Обурювалися і дивувалися ті, що її слухали – так вона щиро говорила: на очах були сльози, обличчя червоніло з великого хвилювання.

В ті часи познайомилася з Бенедетто Порта. Він теж ненавидів Джулію, як звичайно ненавидять лихі тих, кого тяжко скривдили. Спільне чуття поєднало його з Марією Дольчепане, і вони разом взялися шкодити Джулії. Бенедетто, яко ніби давнішній приятель дому Кастелло, запевняв, що Джулія справді така, як каже Марія. До речі, Джулія була родом з Риму і в N. мало її хто знав, бо за своє життя з чоловіком вона мало виходила з дому.

Хто повірив тому, що казали, хто не цікавився ні вірити, ані не вірити. Але кількох з тих, котрі давали Джулії заробіток, вдалося одбити. Коли з мізерного заробітку та одібрати значну частину – се значить потайно і невидимо засудити людину на смерть.

Працюючи на одному ґрунті, Марія Дольчепане та Бенедетто Порта так з'єдналися, що коли чоловік поїхав на війну, вона перейшла жити в будинок Порта, в той самий, що колись належав Кастелло, в ті самі покої, де жила Джулія...

Марії було дуже приємно походжати по тих самих покоях, з яких Джулія мусіла піти на злиденне життя. Але, власне, вона в душі почувала себе так, мов опинилася в чужих покоях, в яких є якісь незнані господарі. Ті похмурі покої, ті пишні фрески і

строгі меблі пригнічували її, що вийшла з міщанської родини, що розбагатіла завдяки якимсь темним справам під час повстання.

Через місяць вмерла від голоду дитина Джулії, а вона сама отруїлася.

Коли Марія почула про се, їй стало якось легко на серці, наче з її дороги вступилася якась навісна постать. Вона навіть вийшла на балкон, коли тіло Джулії везли на кладовище. Чорні коні трохи не бігом провезли чорний фургон з труною. П'яний візник сидів боком і голосно вигукував, підганяючи їх.

Марії стало чогось ніби страшно. Вернулася в покої, походила по них, але не заспокоїлася. Тоді щоб розважитись, спустилася на вулицю. Біля виходу стояла стара Катерина, сторожова жінка.

- Сіньору Джулію вже одвезли на кладовище, - сказала стара Марії і додала: - вона стільки мучилася на світі! Все щастя своє і найтяжчу свою першу муку вона зазнала тут, у цих палатах, і вона сюди вернеться...

- Що ти говориш дурниці! - скрикнула Марія і поблідла.

- Так завсіди буває... от наприклад... - почала стара, але сіньора не схотіла далі слухати, а швидше пішла геть.

Увечері Марія не знала, що робити, так їй було чогось тяжко і страшно. Їй здавалось, що в покоях темно, що світло тьмяне і ніяк не може подолати темряви і що скрізь навколо чується якийсь невидимий рух. Вона боялася привидів, як їх боялися всі в тому старому місті, де життя майже без одміни було таке, як віки назад, де думки і вірування передавалися незайманими від дідів, від прадідів.

Покоївка була бліда, і все в неї падало з рук.

- Що з вами, Франческо? Які ви неуважні! - сказала Марія.

Дівчина зупинилася і прошепотіла:

- Сіньора... стара Катерина каже, що в о н а сюди вернеться...

- Дурниці! Дивіться краще, що ви робите!.. - але сама при цьому здригнулася.

Того вечора її мав одвідати Бенедетто Порто і вона відпустила слуг раніше як завсіди.

- Сіньорі самій не буде страшно? - спитала друга покоївка, збираючись іти геть.

- Чого?

- Та так!

Дівчина пішла, і Марія залилася сама. В ту ж мить їй здалося, що в покої хтось є, тільки вона його не бачить.

Надворі розгулявся вітер і добивався у віконниці. Іноді здавалось, що то добивається свідомо істота, так ритмічно і так уперто стугонів він.

Марію охопив жах, вона боялася ворухнутися, оглянутися, хоч і здавалось, що поруч хтось стоїть. Вона була майже непритомна, коли прийшов коханець. Ледве її пригорнув, як у двері хтось постукав: раз, два, три...

Бенедетто одскочив від Марії.

- Увійдіть! - крикнула вона.

Але ніхто не увійшов.

Знову постукали.

- Увійдіть! - ще голосніше крикнула сіньора.

Знову ніхто не увійшов. Вона одчинила двері і виглянула у передпокій. Там нікого не було. У неї затрусилися ноги і ослабли руки.

- То, мабуть, вітер, - сказав непевним голосом Бенедетто.

В покої пролетів якийсь чудний звук, схожий на глузливий далекий жіночий сміх.

- Боже! - скрикнула Марія.

І їм обом одразу здалося, що вони опинилися в численному гурті невидимих немилосердних ворогів.

Марія кинулась у покій, де спали її діти. Бенедетто теж опинився там. Тільки вони зачинили за собою двері, як інші двері, навпроти, що ніколи не одчинялись, раптом безшумно одхилилися, наче входив хтось невідомий. Марія скрикнула і кинулась, щоб вернутися туди, відкіль вона тільки що вийшла. Але двері не одчинялися. Вона налягла на них, повертала ключ, але вони були наче приковані.

- Геть! Геть! Пусти! - люто прошепотів Бенедетто Порта, щосили одпихаючи її і сам добиваючись у двері.

Вони шалено стали одпихати один одного. Кожний жадав швидше вирватись відтіль. Їм здавалося, що за ними хтось стоїть і що все покриває темний туман, чи дим.

- Геть, проклята, ти мені заважаєш! - крикнув нарешті Бенедетто і так одпихнув Марію, що та впала ниць на килим біля дитячих ліжок.

Вона так і зосталася там лежати, не маючи сили підвестись та глянути навколо.

- Рятуйте! - почула вона дикий крик коханця, але ще важче припала до килима.

В покої чулося якесь метушіннє, і їй здавалося, що там було повно примар і що вона вмирає від жаху. Нарешті Бенедетто, пробігаючи поуз, наступив їй на руку і, кинувшись від болю, розплющила очі.

Вона побачила, що коханець метушиться по хаті. Очі у нього були божевільні, волосся та борода скудовчені, одяг подерта. Несподівано він упав. Марії здалося, що світло одразу потемніло, мов його заступили прозорі тіні...

Другого дня Марію Дольчепане та Бенедетто Порта знайшли неживими.